

Обраћање високог представника Валентина Инцка на Универзитету у Грацу

Даме и господо,

Дозволите ми да на почетку кажем како ми је задовољство поново бити на Универзитету у Грацу.

Као високи представник за Босну и Херцеговину посебно ми је задовољство што имам прилику да се овдје обратим. Постоји, наравно, дугогодишња веза између овог универзитета и академског и културног живота у Босни и Херцеговини. Та веза је утемељена на дугогодишњој размјени студената и професора. Такође је заснована и на чињеници да између Аустрије и Босне и Херцеговине постоји непроцјењива културолошка сродност.

То је важно имати на уму за разумијевање садашњих напора Босне и Херцеговине да оконча свој послеријатни опоравак и поново покрене заустављени процес евро-атлантских интеграција.

Данас је од мене затражено да говорим о сљедећим питањима:

- Дејтонски мировни споразум је окончао рат, али да ли је донио дуготрајан мир?
- Шта треба учинити како би се консолидовао мир у Босни и Херцеговини?

Дозволите ми да се прво концентришем на прво питање, а на друго ћу се вратити мало касније.

I Дејтонски мировни споразум

Упркос тешким околностима у којима је постигнут, тај споразум је шеснаест година успио одржати мир у БиХ. Ово је важан успјех.

Истовремено, дуготрајан мир – унутар једне земље и међу државама – је природно стање. Оно се развија кроз комплексне социолошке, културолошке, економске и политичке активности. Један споразум не може бити замјена за овакав дуготрајан процес, често пун изазова.

Споразум, међутим, може креирати простор у којем се може успоставити дуготрајан мир. Увјерен сам да Дејтонски мировни споразум има тај потенцијал. Дејтонски мировни споразум ствара простор у којем се може организовано градити мир; простор у којем се институције државе могу развити у функционалну модерну демократију и радити на пружању сигурности и просперитета за грађане.

Наравно, да би се то догодило, да би Споразум могао испунити свој потенцијал, политички лидери земље морају гледати у будућност – поштујући прошлост – и радити на имплементацији тог споразума.

У томе је мандат и улога високог представника: Канцеларија високог представника је успостављена како би надгледала имплементацију цивилних аспеката Дејтонског мировног споразума.

У тешким годинама након завршетка рата, високи представник је такође добио и тзв. бонска овлаштења: право да смјењује са функција јавне званичнике који крше правне одредбе Дејтонског мировног споразума и да доноси законе који су битни за имплементацију Мировног споразума у случају када то не уради Парламент Босне и Херцеговине.

Међународна заједница је донијела све ове одлуке како би се омогућило да споразум испуни свој потенцијал и осигура простор у којем се може организовано градити мир.

II Тренутни изазови

Једно вријеме је било помака. Ако се осврнемо на послеријатни период, видимо јасан слијед реформи које су почеле 1997.

године и наставиле се све до 2005. У том периоду, Босни и Херцеговини је понуђена могућност приступа у чланство ЕУ и НАТО савеза. До краја 2005. године, реформе су толико узеле маха да су многи сматрали да је тај процес немогуће зауставити. Међународна заједница је тада одлучила да је потребан приступ са мање интервенционизма, приступ који ће се посебно фокусирати на привлачност интеграције у ЕУ.

Нажалост, упркос приликама које је још увијек нудила евро-атлантска интеграција, многи политичари у БиХ прихватили су лакшу опцију враћања у прошлост, поновног прихватања националистичких програма умјесто да крену у будућност. Политичка реторика постала је оштрија, а политичари су почели да одбијају компромис, избјегавају дијалог о суштинским питањима и – на крају – да злоупотребљавају систем.

Почетком 2006. године, БиХ је доживјела озбиљан ударац: одбацивање тзв. априлског пакета уставних реформи, који је потенцијално могао да ову земљу учини политички самоодрживом.

Од тог тренутка, развој ситуације на политичком плану се погоршао. Политички лидери нису били у стању да вршени основне функције власти, што је представљало враћање на превазиђену праксу из прошлости и директно оспоравање Дејтонског мировног споразума, Устава и владавине закона.

Дозволите ми да вам дам један свјеж примјер немогућности политичких лидера да врше основне функције власти.

Требало је више од петнаест мјесеци да се формира државна влада. И цијело то вријеме, други основни задаци и функције власти стављене су на чекање. Овдје говорим о усвајању глобалног фискалног оквира и државног буџета, усвајању мјера за промовисање економског раста и стимулисање запошљавања, усвајању мјера које осигуравају помаке према интеграцији у ЕУ, те предузимању потребних корака да се омогући почетак реализације Акционог плана за чланство у НАТО-у.

Са недавном најавом о постизању споразума између политичких

лидера постоји нада да ће овај споразум коначно довести до формирања нове државне владе и рјешења питања буџета. Али то остаје да се види.

Илустрација тога да се политички лидери враћају пракси из прошлости је чињеница да је политика доминантнија од инструмената и ресурса државе.

Политичке странке и лидери још увијек покушавају да врше утицај над полицијом, правосуђем, јавном управом, јавним емитерима, јавним предузећима, итд. То се дешава упркос законима који су на снази, упркос значајним улагањима међународне заједнице. Политичка контрола странака над јавним институцијама супротна је императивима модерне демократије.

Али тренд који највише забрињава је оспоравање Дејтонског мировног споразума, Устава и владавине закона, укључујући и изјаве званичника у прилог распада државе и шовинистичке коментаре против припадника других народа.

Босна и Херцеговина има дугу историју суживота људи различитог поријекла, културе и увјерења. Већина људи је љубазна. Већина људи би више вољела да се слаже са сусједима него да размишља о томе у чему су различити. Али из највећег броја садашњих политичких дешавања и јавне реторике лидера у земљи то се не види.

III Шта треба урадити да би се учврстио мир у Босни и Херцеговини?

И тако долазим до другог питања. Имајући у виду све ово, шта треба урадити да би се учврстио мир?

Морамо остати ангажовани. Мислим да би престанак ангажмана међународне заједнице дао прилику онима који желе ослабити државу, што би опет довело до хаоса.

Морамо наставити јачати дијалог између странака. Небитно колико су удаљени почетни ставови када људи крену у разговоре

– питања се ипак рјешавају. А када се ћути, не дешава се ништа. Дијалог и здрави компромис морају бити правило, а не изузетак.

Морамо бити једногласни. Једини начин супротстављања националистичким плановима неких политичких снага који воде ка подјелама је да међународна заједница покаже јак и уједињен став и у својим гледањима и у својим потезима.

Моја канцеларија и ЕУ имају два различита мандата, двије различите улоге, али подржавају исте циљеве за БиХ. Осигуравајући поштовање Дејтона и самим тим осигуравајући стабилност, Канцеларија високог представника обезбјеђује окружење у којем ЕУ и друге међународне организације могу вршити своје мандате.

Морамо јасно говорити у прилог Дејтонског мировног споразума. Дејтонски мировни споразум ствара простор у којем се може организовано градити мир; простор у којем се институције државе могу развити у функционалну модерну демократију и радити на пружању сигурности и просперитета за грађане. У том контексту морамо истаћи важност владавине закона, као основе сваког напретка.

Морамо јасно говорити у корист интеграције у европске и евро-атлантске структуре. Процес евро-атлантске интеграције – чак и при садашњем темпу – мијења друштвено-политичко ткиво Босне и Херцеговине, као што је то учињено код сваке друге земље чланице. На крају, то ће донијети превагу у корист прогресивних друштвених и политичких сила.

IV Закључак

Даме и господо,

Међународна заједница још увијек има посла који треба урадити да би испунила своје опредјељење да помогне Босни и Херцеговини да се опорави од рата и постигне трајни политички договор који ће осигурати чврсте изгледе за мир.

Грађани Босне и Херцеговине – који су тако дуго морали да подносе тако много – показују изузетну способност за рјешавање проблема у свакодневном животу.

Међународна заједница се мора солидарисати са грађанима ове земље. Наша стална предвиђеност за и фокус на Босну и Херцеговину је пут за постизање нашег заједничког циља – Босна и Херцеговина која је стабилна и сигурна и која је у стању да рјешава своје проблеме кроз институције како се буде кретала ка потпуној интеграцији у евро-атлантске структуре.

Упркос тренутним потешкоћама, вјерујем да ће овај курс на крају донијети успјех.

Хвала.